

N:o 162.

Herr Lars Ersson: Derom att räntan och ticnden under nästa statsregleringsperiod måtte med en tjugonedel nedsättas.

Efter den ränteförenkling, som år 1855 egde rum, dervid beslöts räntepersedlarnes omsättning i penningar sålunda, att ett färre antal skulle bibehållas såsom hufvdräntepersedlar och de öfriga förvandlas dels till hufvdräntepersedlar, dels till penningar, äfvensom att dittills i jordeböcker begagnade särskilda titlar skulle upphöra och all grundskatt föras under en enda titelränta, men kronotionden särskildt utgöras, hafva vi tvänne grundskatter, *räntan* och *kronotionden*. Vål hafva sedermera så väl räntan som kronotionden blifvit bestämda till ett visst oföränderligt belopp, så att den förra för närvarande uppgår till 4,505,000 riksdaler och den sednare till 4,502,800 riksdaler, men icke desto mindre gifva dessa skatter grundad anledning till missnöje, som icke skall upphöra förr än de nämnda skatterna försvunnit. Första regeln vid all beskattning är nemligen, att den skall vara *rättvis*. Den må ej trycka den ene medborgaren hårdare än den andre och ingen bör vara aldeles fritagen från skatt, hvilken kan betala sådan. Men vårt grundskatteväsende strider uppenbart mot denna regel. Ej nog dermed, att det ypperligare frälset eller säterier, ladugårdar, rå och rörs samt insockne hemman äro befriade från den gamla mantalsräntan och kronotionden, äfvensom från rustning och ordinarie rotering, samt att allmänna frälsehemman njuta befrielse från större delen af mantalsräntan jemte halfva boskaps- och skjutsfärdspenningarne, hvilka ingå i den nu fixerade räntan, äfvensom att utsockne frälsehemman äro fria från jordeboks- och halfva mantalsräntan, hvilket allt ingalunda kan vara rättvist, utan grundskatten utgår med lika belopp af hvarje hemman det ena året så väl som det andra, ehvad hemmanet är väl odladt eller vanhäfdadt, och ehvad äringen blifver välsignelserik eller solen förbränt brodden, eller haglet och ovädret nedslagit skörden, innan kärnan blef mogen.

Den för utredande af frågan om grundskatternas inlösen tillsatta komité, hvilken endast ansåg sig böra tillstyrka grundräntans efterskänkande i de fall, då dess belopp öfverstiger en half procent af det hemmanet åsatta taxeringsvärde, yttrade i denna fråga följande: "Då nuvarande grundskatter här i landet åsattes, utgjorde de onekligen skatter i egentlig mening, hvilka efter behof höjdes eller minskades, men sedan de under långa tider blifvit förändrade och slutligen medelst gifna författningar vunnit egenskap af orubblighet, hafva de förlorat rätta naturen

af skatter och antagit den af vissa, jordkapitalet belastande räntor, hvilka med sina bestämda belopp fästas vid kapitalet och åvägabringa en minskning i dess värde, som afses vid hvarje öfverlåtelse af detsamma från en till annan egare. Det är då icke längre egaren af jorden, som drabbas af skatten, utan det är jorden sjelf, som vidkännes den genom minskadt värde. Den, som förvärfvar jorden, skyddar sig genom det pris, han därför betingar.”

Detta är kärnpunkten i den bevisning, man vanligast får höra af dem, som försvara grundskatterna. Låt oss då granska dess verkliga halt. Till en början måste man hålla komitén räkning för medgifvandet, att grundskatterna från början voro ”skatter i egentlig mening”, hvilka efter behof höjdes eller minskades. Detta medgifvande innebär ett erkännande, att grundskatterna *nu* icke äro ”skatter i egentlig mening” och att de följaktligen äro *orättvisa*. Påståendet, att det icke är egaren af jorden, som drabbas af skatten, utan att jorden sjelf vidkännes skatten genom minskadt värde, är uppenbarligen oriktigt, ty väl är det sannt, att grundskatten nedtrycker jordens värde, men dessutom får jordens egare, när debetsedeln kommer, nog erfara, att det är *han*, som drabbas af skatten. Ingen lagstiftare kan vidare, såsom komitén förmenar, tillägga jorden vissa oföränderliga egenskaper, som hon i sig sjelf icke eger; ty jordens värde beror dels af hennes naturliga beskaffenhet och dels af det på henne nedlagda arbetet. Derigenom att man pålägger henne en grundskatt, kan man väl för en tid minska hennes värde, men en för alla tider gällande beskattning kan ej åläggas jorden, emedan hvarje af *en* representation gjord beskattning kan af en kommande representation upphävas.

Slutligen säger komitén, att den, som förvärfvar jorden, genom det lägre pris, han för henne betingar, skyddar sig mot den orättvisa, som all grundskatt, äfven efter komiténs åsigt, innebär. Detta påstående är så enfaldigt, att det är förunderligt, huru klokt folk kan framkomma med något dylikt. Uppenbarligen har komitén tänkt på de tvenne vanligaste förvärfningssätten, arf och köp. Har nu ett hemman, sedan grundskatt ålades detsamma, gått i arf från far till son, och har vid hvarje egares död endast en arfvinge funnits, så är orättvisan påtaglig. Då har det ekonomiska lidande, som kallas grundskatt, liksom slafveriet och lifegenskapen, gått i arf från slägte till slägte alltsedan skatten pålades. Hafva åter vid arfskiftet funnits flera arfvingar, så har visserligen den arfvinge, som fått hemmanet på sin lott, icke lidit i förhållande till sina medarfvingar, emedan hemmanet i bouppteckningen upptagits till sitt i följd af grundskatten minskade värde, men just härigenom hafva vid hvarje arfskifte *samtliga* arfvingarne lidit en orättvisa, alldenstund sålunda så väl summa inventarii som delningsbeloppet minskats, och hvarje arfvinge följaktligen fått mindre arf på sin lott än som på honom belöpt, derest grundskatten ej nedtryckt hemmansvärdet. Vore det slutligen sannt, att vid köp af jord köparen skyddar sig mot grundskattens orättvisa genom det lägre priset, så skulle ingen jordbrukare, som ej öfverbetalt sitt hemman eller vanskött det eller

eljest misshushållat, kunna bli ruinerad, ty han vore ju skyddad genom det lägre pris han betalt för sin jord; men beklagligen veta vi alla, att förhållandet ej är sådant. Huru mången jordbrukare, som ganska väl förstår sitt yrke och iakttagit den största sparsamhet i sina dagliga utgifter, stupar icke för ekonomiskt betryck, oaktadt han ej öfverbetalt sin jord! Och hvad är orsaken till allt detta, mine herrar? Man kan tryggt svara: "det är de på jorden hvilande hårda och orättvisa skatter och pålagor — grundräntan, tionden, rustningen och roteringen." Om den svenska bonden under de sista århundradena varit befriad från dessa orättvisa pålagor och i stället endast fått betala en efter hvar och ens rena inkomst lämpad billig skatt, i hvilket blomstrande tillstånd skulle ej då Sveriges land och folk befunnit sig! Man kan härom lätt bilda sig en föreställning, om man jemför våra förnämsta herresäten, hvilka nästan alla äro säterier, befriade från grundskatter, rustning och rotering, med skattehemmanen, som tryckas af allt detta elände. De förra äro försedda med ställiga byggnader, egarne hafva befriat åkerfälten från stenrösen samt grunddiket, och skogen lemna fortfarande godt material till bränsle och skydd mot klimatets hårdhet. Å skattehemmanen deremot stå merendels torftiga hyddor, den bland stenrösen uppspirande skörden är ofta på väg att qväfvas af ogräset, och för att bereda sig ett knappt lifsuppehälle har på många ställen jordegaren nödgats sälja sin skog. Till sina barn måste skattehemmansegarne lemna ett genom grundskatten i värde minskadt arf. Sina tjenare förmå de ej att aflöna såsom de borde ty fogden, soldaten och presten beröfva dem nästan allt hvad den knappa skörden inbringat. Den af deras tjenare, som vill erfara sanningen af skriftens ord: "Arbetaren är sin lön värd" måste i främmande land söka sin utkomst. Och de tjenare, som stadna kvar i vårt fädernesland, förmå sällan af de knappa lönerna hopspara så mycket, att de på ålderdomen kunna vinna en sjelfständig bergning, utan falla då fattigvården till last, som derigenom blir så betungande, att äfven de, som eljest skulle hafva en knapp utkomst, blifva utarmade. Huru menligt ett sådant förhållande skall inverka både på husbönders och tjenares moralitet, behöfver jag ej säga. Det är förlätligt, om en jordbrukare, som måste utgifva en stor del af hemmanets afkomst i grundränta, blir mindre ordentlig i sitt lif och sina affärer, och det är äfven förlätligt om en tjenare, som blir otillräckligt aflönad, icke visar den trohet, man eljest kunde fordra. Det fins således knapt något ondt, som ej har sin rot i grundskatterna.

Redan vid en föregående riksdag har jag väckt förslag om grundskatternas upphäfvande, men Stats-Utskottet har dervid icke fäst något afseende, och jag har icke ens funnit, att någon enda af de ärade representanter, som sysselsätta sig med jordbruksnäring, deremot reserverat sig. Förunderligt nog är det just bland en del af dessa representanter, som mina åsigter röna det starkaste motståndet. De säga sig visst vilja bli qvitt grundskatterna, men erbjuda sig välvilligt att, som de kalla det, aflösa dem. Är då svenska folket så förslafvadt, att det icke har kraft

att kasta af sig det tunga skatteeket. Skola vi nu betala lösepenning för vår befrielse? Hvem vågar väl ådraga Sveriges jordbrukare en ny utlaga, för att först efter tusende svårigheter blifva qvitt de gamla? Huru mången jordbrukare skulle icke duka under på amorteringen af det lån, hvarmed grundskatterna skulle aflösas? Låtom oss derföre aldrig tala om grundskatternas aflösning.

Man svarar: då staten icke kan undvara dessa sex millioner, som räntan och kronotioden, om hvilka till en början endast är fråga, utgöra, huru vill man då gå till väga, för att bli qvitt grundskatterna? Jag svarar åter: "vill man saken, nog finner man medel". Till en början vore det icke min mening att på en gång upphäfva hela grundskattebördan, utan att under en längre tid, t. ex. 20 år, låta en viss del årligen bortfalla. Den årliga minskning i statsverkets inkomster, som sålunda genom grundräntornas borttagande uppkomme, skulle föga öfverstiga tre hundra tusen riksdaler. Och nog skulle man utan svårighet finna medel att ersätta detta belopp, t. ex. genom att pruta något på hvarje hufvudtitel, genom förhöjd tull på öfverflödsvaror, sådana som tobak och viner, och i nödfall genom bevillningens höjande i den mån de orättvisa skatterna bortföle. Ihågkommas bör ock, att göromålen för en hel embetsmannaklass, häradskrifvarne, blefve så minskade, att de kunde öfverflyttas på annan embetsman, och att ett helt embetsverk, Kammarkollegium, derigenom finge sina göromål så väsendtligt förminskade, att de återstående sannolikt kunde öfverflyttas till ett annat embetsverk. Och då tillgångarne under nu förestående statsregleringsperiod medgifva en nedsättning, utan att andra tillgångar behöfva anvisas samt, såsom ofvan visadt är, ingen svårighet möter att i framtiden ersätta denna skattelindring, hvarom jag nu tager mig friheten väcka förslag, så anhåller jag

att Riksdagen ville besluta, att räntan och tionden under nästa statsregleringsperiod skola minskas med en tjugonedel.

Stockholm den 27 Januari 1872.

Lars Ersson.

I ofvanstående motion förena sig:

A. P. Olsson.

A. W. Uhr.

Dan. Isaksson.

från Östergötland.

Peter Carl Andersson.

Sven Håkanson,
från Elfsborgs län.

A. Andersson.

Olof Olsson
i Olebyn.

Olof Olsson
i Mosstakan.

J. Andersson.
från Bohus län.

B. Bengtsson.

P. Sahlström.

P. Benjaminsson.
från Elfsborgs län.